

تحلیل میزان اهمیت ابعاد حکمروایی خوب بر ارتقاء ساختار مدیریتی شهرهای

میانه‌اندام (مطالعه موردی: شهر میانه)

میشم عظیمی^۱

کریم حسین زاده دلیر^{۲*}

Phd.dalir1399@gmail.com

علی آذر^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۲/۳۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۸/۲۶

چکیده

زمینه و هدف: مطالعات شهری در ایران عمدتاً بر کلان‌شهرها متمرکز است و کمترین توجه به ساختار مدیریتی شهرهای میانی معطوف است. در این مطالعه ضمن پرداخت به این شکاف، سیاست‌ها و شیوه‌های محرک رشد مدیریت شهری فراگیر، ایمن، انعطاف‌پذیر و پایدار در شهرهای میانه‌اندام بررسی می‌شود.

روش بررسی: پژوهش از لحاظ هدف، از نوع کاربردی می‌باشد که به روش توصیفی - تحلیلی و مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای و بررسی‌های میدانی انجام گرفته است. حجم نمونه آماری با استفاده از نمونه‌گیری در دسترس، ۳۰ نفر از اساتید و متخصصین مدیریت شهری با روش نمونه‌گیری هدفمند به انجام رسیده است. جهت تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS و مدلسازی معادلات ساختاری با رویکرد روش حداقل مربعات جزئی از نرم‌افزار Smart PLS جهت ارزیابی مدل مفهومی تحقیق استفاده شده است.

یافته‌ها: تحلیل ضرایب مسیر مربوط به ۸ بعد مورد بررسی نشان می‌دهد که شاخص قانونمندی (۰/۷۴۵) بالاترین تأثیر و بعد از آن به ترتیب شاخص‌های مسئولیت‌پذیری (۰/۶۸۴)، مشارکت (۰/۶۶۱)، عدالت (۰/۶۴۱)، شفافیت (۰/۵۲۹)، کارایی و اثربخشی (۰/۴۲۹)، پاسخگویی (۰/۳۵۶)، و سپس اجماع محوری (۰/۳۱۷) کمترین تأثیر را بر ساختار مدیریت شهری دارد.

بحث و نتیجه‌گیری: نظام برنامه‌ریزی و ساختار مدیریت شهرهای میانی فاقد یک رویکرد منسجم و مشخص جهت ارائه چشم‌انداز آتی است که در درون انبوهی از بی‌برنامگی‌ها و ناکارآمدی‌ها گرفتار شده‌اند که با نهادینه کردن الگوی حکمروایی خوب شهری در نظام مدیریت و برنامه‌ریزی که حرکت به سوی مدیریت محلی است تا بتوانند در فرایندی پیوسته و ساختاری، آرام آرام به توسعه مطلوب دست یابند.

واژه‌های کلیدی: حکمروایی خوب شهری، مدیریت شهری، توسعه شهری، شهرهای میانی، شهر میانه.

۱- دانشجوی دکتری تخصصی جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد مرند، دانشگاه آزاد اسلامی، مرند، ایران.
۲- استاد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد مرند، دانشگاه آزاد اسلامی، مرند، ایران. * (مسئول مکاتبات)
۳- استادیار گروه شهرسازی و معماری، واحد مراغه، دانشگاه آزاد اسلامی، مراغه، ایران.

Dimension's Importance Analyzing of the Urban Good Governance on Improving the Midsized Cities Management Structure (Case study: Mianeh City)

Meysam Azimi¹

Karim Hosseinzadeh Dalir^{2*}

Phd.dalir1399@gmail.com

Ali Azar³

Admission Date: May 23, 2022

Date Received: March 6, 2022

Abstract

Background and Objective: Urban studies in Iran are mainly focused on metropolitan areas and the least attention is paid to the management structure of middle cities. In this study, while addressing this gap, policies and practices that stimulate the growth of inclusive, safe, flexible and sustainable urban management in mid-sized cities are examined.

Material and Methodology: The purpose of the research is applied, which is a descriptive-analytical method based on library studies and field studies. Statistical sample size using available sampling, 30 specialists with purposive sampling method was performed. SPSS software and structural equation modeling with partial least squares method were used to analyze the data. Smart PLS software was used to evaluate the conceptual model of the research.

Findings: The analysis of path coefficients related to the 8 dimensions studied shows that the regularity index (0.745) has the highest impact, followed by the indicators of responsibility (0.684), participation (0.661), justice (0.641), transparency (0.529), efficiency. And effectiveness (0.429), accountability (0.356), and then pivotal consensus (0.317) have the least impact on urban management structure.

Discussion and Conclusion: The planning system and management structure of middle cities lacks a coherent and clear approach to presenting the future perspective, which is caught in a multitude of unplanned and inefficient ones. Structurally, slowly achieve the desired development.

Keywords: Urban Good Governance, Urban Management, Urban Development, Midsized Cities, Mianeh City.

1- Department of Geography and Urban Planning, Marand Branch, Islamic Azad University, Marand, Iran.

2- Professor, Department of Geography and Urban Planning, Marand Branch, Islamic Azad University, Marand, Iran. **(Corresponding Author)*

3- Assistant Professor of Architecture and Urban Planning, Maragheh Branch, Islamic Azad University, Maragheh, Iran

مقدمه

قرن حاضر با چالش‌هایی مواجه است که ناشی از دگرگونی‌های حاصل از پیشرفت علم و صنعت و طرح نیازهای جدید سازمانی و اجتماعی است. توسعه شهرنشینی و رشد شهرها و شهرگرایی در سده اخیر ابعاد تازه‌ای به مسائل شهری بخشیده و مراقبت و هدایت توسعه شهر و ساماندهی شهرها و مناطق پیرامون آن اهمیت ویژه‌ای یافته است (۱). در این میان نحوه مدیریت بر جریان مطلوب زندگی می‌تواند در بهبود سکونتگاه‌های انسانی و پایداری توسعه شهری مهمترین نقش را ایفا کند، زیرا عامل تنظیم‌کننده برنامه‌های شهری و نحوه برخورد با مسائل شهرها از کارایی مدیریت شهری نشأت می‌گیرد (۲). این دگرگونی‌ها به یک مفهوم به معنای پدید آمدن نقش‌های جدید و متفاوت برای بخش عمومی و به طور خاص برای دولت تلقی می‌شود (۳). این دگرگونی‌ها رشد سریع، نابرابری، کمبود مسکن، ضعف رو به تزاید هویت محلی - مکانی و زندگی اجتماعی را به دنبال داشته است به طوری که مسائل شهر و شهروندی (۴) امروزه به مهم‌ترین مسائل مؤثر بر ابعاد کمی و کیفی زندگی انسان تبدیل شده است (۵). این روند افزایشی شهرها را با سه چالش عمده مواجه کرده است که ضرورت درک آینده و برنامه‌ریزی برای آن را آشکار می‌کند، این سه چالش عبارت‌اند از: مدیریت خطر و عدم قطعیت‌ها؛ موضوعات توسعه پایدار و مباحث بازنگری دموکراسی (مردم‌سالاری) که نیازمند ابزارها و روش‌های جدیدی برای تفکر در مورد آینده در محیطی بسیار پیچیده و نامعلوم می‌باشد (۶). تمدن کنونی بیش از پیش شهری شده و رشد شهری پیامدهای ناگواری را بر پیکرهای شهرها وارد آورده است. ابعاد سکونتگاه‌های شهری روز به روز پیچیده‌تر و به تبع آن ناپایداری امنیتی در بوم شهرها نمایان‌تر شده است. بر این منوال جامعه‌ی شهری، به ویژه در اشکال امروزی و مدرن آن، به طور دائم و گسترده در معرض انواع مختلفی از چالش‌ها قرار گرفته است (۷). در طول چند دهه اخیر، رویکردهای گوناگونی در عرصه مدیریت چالش‌های شهری مطرح شده است که حکمروایی خوب شهری، از مطرح‌ترین آنهاست. در حال حاضر، این الگو در مجامع بین‌المللی و محافل کارشناسی، بهترین راه خروج از بن بست فقر

و توسعه نیافتگی شهرها تلقی می‌شود. حکمروایی اصول فعلی دولت از بالا به پایین حکمرانی جهانی را به چالش می‌کشد و بر نقش محلی متمرکز می‌شود تا حاکمیت شهری را در برابر نیازهای مردم پاسخگوتر کند (۸). در جهان پویای امروز، نقش دولت نیز متحول و مسئولیت آن متفاوت خواهد بود، دولت‌ها به تنهایی قادر به پاسخگویی به نیازهای جدید نخواهند بود. آنان بایستی با افزایش قابلیت‌های خود از طریق بازدمیدن نیروی تازه در نهادهای عمومی توان پاسخگویی به نیازهای جدید را افزایش دهند. این مهم نیازمند الگوهای جدیدی است که بتوان از همه ظرفیت‌های جامعه در بخش‌های دولتی، خصوصی و مدنی استفاده نمود تا تولید و ارائه خدمات عمومی را حداکثر ساخت (۹). در حال حاضر، این رویکرد به عنوان مؤثرترین، کم‌هزینه‌ترین و پایدارترین شیوه اعمال مدیریت شهر شناخته می‌شود. هدف‌گذاری اصلی در حکمروایی خوب، حرکت و گذار از ساختارهای متمرکز و سلسله‌مراتبی به طرف رویکرد مشارکتی با سازمان‌های اجتماعی و بازیگران غیردولتی از جمله بخش خصوصی است (۱۰). در واقع مؤلفه‌های حکمروایی خوب شهری، یک مجموعه ساختار به هم وابسته است که بهبود در وضعیت هرکدام به بهبود در شرایط مؤلفه دیگر وابسته است. برای ارتقای وضعیت حکمروایی در مدیریت شهری باید توجه داشت که تنها با نگاه به این موضوع نتیجه مورد انتظار حاصل نخواهد شد (۱۱). بر این مبنا، رویکرد حکمروایی به نقش آفرینی فعال شهروندان در عرصه تصمیم‌گیری‌های شهری منجر می‌شود و این امکان را برای مدیران فراهم می‌کند تا با به کارگیری ظرفیت کنشگران، مشکلات را به صورت مناسب‌تر و بهینه‌تر بشناسند و رفع کنند (۱۲). نیم‌نگاهی به وضعیت مدیریت شهری در ایران نشان می‌دهد که به دلایلی چون تمرکزگرایی، برون‌زا بودن برنامه‌ها و طرح‌های شهری، اقتصاد رانتی و مبتنی بر نفت، مدیریت شهری در سیطره دولت است و مدام از مدیریت یکپارچه و سیستمی فاصله گرفته و در گردها مدیریت بخشی و سلولی گرفتار آمده آمده و از روند شهرنشینی و مسائل حاصل از این شهرنشینی عقب‌مانده و در دیدگاه‌ها و نگرش‌های از بالا به پایین

گرفتار گردیده است (۱۳). از این رو اصلاح و بازنگری در نظام مدیریت شهری کشور با تحولات ساختاری و محتوایی دیدگاه‌های نوین مطرح در زمینه مدیریت شهری به صورت جدی مورد تأکید بوده است (۱۴). دهه‌های اخیر مقوله جدیدی در نظام مدیریت شهرها تحت عنوان حکمروایی شهری مطرح شده که بر چگونگی دست یافتن به مدیریتی کارا و بهینه با زمینه توسعه مردم‌سالار و عادلانه تأکید دارد (۱۵). بیشتر این مشکلات در سطح بالاتری شکل می‌گیرد؛ از این رو نبود متولی خاصی برای رسیدگی به این مشکلات، موجب حاد شدن آن می‌شود؛ چراکه اگر شهرها به خوبی مدیریت شوند، فرصت‌های مهمی را برای توسعه اقتصادی و اجتماعی فراهم می‌کنند (۱۶)؛ بنابراین مدیران شهری باید از فرصت‌های جدیدی که به تحلیل یکپارچه مشکلات شهری و در نتیجه راه‌حل‌های یکپارچه منجر خواهد شد، بهره بگیرند (۱۷). شواهد موجود نشان می‌دهد که آنچه همواره در فرآیند مدیریت شهری کشور در سطوح میانی مورد غفلت قرار می‌گیرد، عمدتاً مسائل و مشکلات شهرهای میانی است و کمتر توجهی به مسائل و مشکلات شهرهای میانه یا متوسط و کوچک می‌شود. آنچه که به عنوان شهرهای میانه اندام در متون شهری رایج شده، بحث‌های پر دامنه‌ای را در ارتباط با ماهیت، اهمیت و مسائل مختلف این شهرها از جمله مدیریت آنها در پی داشته است. برای نمونه، استان آذربایجان شرقی دارای ۷۰ شهر و ۲۸۵۹۵۴۰ نفر جمعیت شهرنشین است که این تعداد، ۷۳،۱۴ درصد از کل جمعیت استان را شامل می‌شود. شهرستان شیبستر با ۱۱ شهر، بیشترین و شهرستان‌های اهر، چارواپماق و هوراند هر کدام با یک شهر، کمترین تعداد شهرهای استان را دربر گرفته‌اند. مطابق عملکرد سازمان فضایی سلسله مراتب شهری، میانه پنجمین شهر استان است که شهرهای متوسط اندام همچون شهر میانه در آذربایجان شرقی به عنوان یک عامل در ایجاد تعادل منطقه‌ای و با خصوصیات مثبت محیطی و پایداری به لحاظ اجتماعی و زیست‌محیطی و همچنین دوری از بسیاری از مشکلات شهرهای بزرگ چون ترافیک و ازدحام مورد توجه قرار گرفته‌اند. این شهر هر اندازه که کوچک هم باشند، با توجه به ماهیت شهری آنها، دارای ابعاد گسترده‌ای از مسائل و مشکلات هستند. واقعیت این است که

پیچیدگی‌های شهر متوسط اندام نشان می‌دهد که اگر ابزار و نیروی کافی برای مدیریت آن فراهم نشود، ولو کوچک و کم جمعیت باشد، اداره آن به مراتب از شهرهای بزرگ دشوارتر است (۱۲). شهرهای از این دست با رکود اقتصادی و بیکاری دست به گریبانند، مدیران شهری آنها منابع مالی کمی برای اداره شهر دارند و دستشان برای خدمات‌رسانی و اجرای طرح‌های عمرانی بسته است. از طرفی توجه به شهرهای متوسط در کشورهای توسعه‌یافته نیز یک اولویت است، زیرا این شهرها به بهبود کیفیت زندگی در بسیاری از زمینه‌ها می‌انجامند و از خدمات زیست‌محیطی موجود در آنها می‌توان برای بهبود و کمک به مسائل اجتماعی، روانی، بهداشتی و انسانی ساکنان کمک گرفته شود (۱۸). اگرچه شهرها و مراکز بزرگ معمولاً اولین مکانی هستند که به ذهن سرمایه‌گذاران و شرکت‌های بزرگ و حتی برنامه‌ریزان و مدیران برای سرمایه‌گذاری، تفکر و تحقیق می‌رسد و این خود می‌تواند زمینه‌ساز کم‌توجهی به شهر متوسط اندام باشد. با توجه به اینکه مدیریت شهری در شهرهای ایران با مشکلات عدیده‌ای روبرو است در این میان شهر میانه نیز به عنوان یک شهر میانه اندام از این قاعده مستثنا نیست و نیازمند سیستم مدیریت جدید است تا بتوان میزان اثرگذاری خود را در شهر افزایش دهد. این پژوهش در پی آن است که چالش مدیریت شهری را بر اساس شاخص‌های مهم حکمرانی شهری را که حال جایگاه آن در توسعه و مدیریت شهری مورد تایید همگان قرار گرفته است (تا جایی که بعضی‌ها آن را تنها راه توسعه به شمار می‌آورد) در مدیریت شهری میانه مبتنی بر رویکرد حکمروایی خوب مورد مطالعه قرار دهد تا شاید نتایج این پژوهش به عنوان راهنمایی برای مدیران و برنامه‌ریزان شهر میانه و شهرهای میانی قرار گیرد. لذا هدف پژوهش حاضر تحلیل میزان اهمیت ابعاد حکمروایی خوب بر ارتقاء ساختار مدیریتی شهر میانه است.

۱-۲ حکمروایی

مفهوم حکمروایی به فرآیند تصمیم‌گیری و فرآیندی اشاره دارد که به کمک آن تصمیم‌گیری‌ها صورت می‌گیرد. در حکمروایی مطلوب سه نهاد دولت، جامعه مدنی و بخش خصوصی با یکدیگر همکاری می‌کنند تا شهر سالم، با کیفیت، با قابلیت زندگی بالا و

داوطلب و بخش خصوصی، می‌خواستند در این امور سهیم شوند (۲۴). در این زمان، مک‌لارین "Governance" را به عنوان شیوه‌ای از روش‌های اداره جامعه در مقابل حکومت مطرح کرد. منظور از این شیوه، این بود که اگر ما حکومت را به عنوان بخش رسمی دولتی بشناسیم با ورود بخش خصوصی و گروه‌های داوطلب به عرصه سیاست‌گذاری و حکومت، می‌توانیم شاهد شکل مطلوب‌تری از اداره شهر باشیم. پس از آن در دهه ۹۰ بانک جهانی به ترویج این موضوع به عنوان یک سند جهانی و بین‌المللی پرداخت. تعریف ساده حکمروایی شهری کیفیت روابط میان حکومت و شهروندان است (۲۵). شاخص مشارکت در حکمروایی نقش بسزایی در هوشمندسازی شهر دارد. در این میان، چندین بازیگر نقش اصلی را در طراحی و اجرای ابتکار عمل‌های هوشمندسازی ایفا می‌کنند. همچنین نقش دولت، مردم و تشکل‌ها برای ایجاد همکاری‌ها ضروری است (۲۶). دولت‌ها براساس ارزش عمومی، با مدیریت از بالا به پایین عمل می‌کنند. بنگاه‌های وابسته به بخش خصوصی سود محور هستند و تحت سازو کار بازار فعالیت می‌کنند. سازمان‌های اجتماعی و مدنی به صورت خودسازمان یافته و در جهت منافع جامعه اداره می‌شوند. شهروندان نه تنها شرکت کننده فردی نیستند، بلکه به صورت سازمان یافته نقش دارند (۲۷). در سال اخیر، حکمروایی یک محصول جانبی، یا ابزاری برای حاکمیت نولیبرال محسوب شده و به حاکمیت نولیبرال پیوند خورده است (۲۸). حکمروایی می‌تواند نتیجه کارآمدی نهادهای یک اجتماع باشد. اگر نهادها مناسب و مؤثر باشند، نتیجه حکمروایی باید خوب باشد (۲۹). عناصری که نمایانگر حکمروایی هوشمند هستند، عبارت‌اند از؛ شفافیت، همکاری، مشارکت، ارتباطات و مسئولیت‌پذیری (۳۰). از سوی دیگر، این رویکرد شامل سازوکارها، فرایندها و مؤسسه‌ای است که به کمک آنها، شهروندان و گروه‌های مختلف ضمن ابراز علائق خویش، اختلاف نظرهای خود را تعدیل می‌کنند و به توافق نظر می‌رسند و در نتیجه براساس حقوق و تعهدات قانونی خود عمل می‌کنند؛ بنابراین حکمروایی مطلوب نه تنها به بهبود شاخص‌های پایداری در شهر، بلکه به ساخت فرایندهای خوب تصمیم‌گیری منجر می‌شود که عادلانه، منصفانه و شفاف باشند

توسعه پایدار شهری را شکل دهند (۳) این سه نهاد، همان نهادهایی هستند که در نظریه رژیم شهری تحلیل شده‌اند (۱۹). حکمروایی اصطلاح پیچیده‌ای است که به شکلی غیرمستقیم تمایل دارد از دیدگاه اصلی و متمرکز حکومت، به سوی سیاست‌گذاری مشارکتی مبتنی بر شبکه سوق پیدا کند (۲۰). یکی از ابزارهایی که جوامع پیشرفته برای توسعه اجتماعات خود از آن بهره می‌گیرند، استفاده از الگوی مطلوب مدیریتی، با عنوان الگوی حکمروایی خوب است (۲۱). منظور از حکمروایی فرآیندهای تصمیم‌گیری، سیاست‌گذاری و اجرای تمهیدات توسعه‌ای چه در بخش عمومی و چه در بخش خصوصی و غیردولتی است. مستندات سازمان‌های بین‌المللی مروج حکمروایی خوب در بخش عمومی ویژگی‌های متعددی را برای آن بر شمرده‌اند. کمیسیون بین‌المللی اقتصادی و اجتماعی آسیا - اقیانوسیه برای حکمروایی خوب هشت ویژگی به قرار زیر ذکر کرده است: حکمروایی خوب ابراز نظر آزادانه افراد و «مشارکت» را تسهیل می‌کند و «پاسخگویی» نیازها طی زمانی معقول است، همچنین با «حاکمیت قانون» و رعایت حقوق بشر محقق می‌شود و مستلزم شفافیت در تصمیم‌گیری و گردش آزادانه اطلاعات قابل فهم برای همگان است. اساس حکمروایی خوب بر «مسئولیت‌پذیری» بخش عمومی به معنای پس دادن حساب به شهروندان است (۲۲). بانک جهانی، ابداع کننده واژه حکمروایی و توسعه دهنده این مفهوم است. ریشه‌های نظری این موضوع به کارهایی که افرادی مانند مک‌لارین در انگلستان انجام داده‌اند بر می‌گردد. در دهه ۶۰ موضوع مشارکت در انگلستان مطرح شد و پس از آن در دهه ۷۰ کمیسیون اسکفینگتن مأمور شد که در مورد گسترش مشارکت در جوامع شهری، فعالیت کند. در همین زمان، مک‌لارین جزء اولین افرادی بود که مفهوم "Governance" را مطرح کردند (۲۳). از نظر او حکومت‌های شهری و محلی به بن بست رسیده بودند، چون رابطه آنها با سازمان‌های مدنی، مردم و اقشار اجتماعی قطع شده بود. این قطع ارتباط با مردم و ناکارایی آنها، انتظارات تازه‌ای را از سوی مردم به دنبال داشت. در حقیقت، مردم انتظار داشتند که بتوانند در اداره جامعه، مشارکت فعال‌تری داشته باشند و گروه‌های

سیاست‌گذاری منطقه‌ای مطرح شده‌اند. سیاست‌گذاری برای توسعه‌ی منطقه‌ای، مفهومی جامع و دربرگیرنده برای بیان تصمیم‌گیری‌ها، سیاست‌ها و اقدامات کلیدی در راستای هماهنگی و هدایت و پیگیری برای اجرای برنامه‌ها، مصوبه‌ها، تصمیم‌ها و سیاست‌های اتخاذ شده در سطح ملی، منطقه‌ای و محلی در قلمرو منطقه است (۳۶). سیاست‌گذاری از نظر تعداد نهادها محدود و لیکن از نظر مفهوم جامع‌تر از مدیریت توسعه منطقه‌ای است. سیاست‌گذاری ناظر بر هرگونه کنش و واکنش در ساختار اقتصادی، اجتماعی، محیطی و سیاسی است و در خصوص مباحث کلیدی منطقه‌ای تصمیم‌گیری می‌کند. هدایت نهادها، جریان‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی در یک رشته‌ی به هم مرتبط در حوزه سیاست‌گذاری منطقه‌ای است. در ایران در اغلب موارد سیاست‌گذاری منطقه‌ای جریان‌ی مداوم، روزآمد و وابسته به اقدامات دولتی و حکومتی بوده است. برای نمونه استانداری‌ها، شوراهای اسلامی، فرمانداری‌ها در هنگام تصمیم‌گیری برای مباحث مهم و کلیدی مناطق نقش سیاست‌گذار را بازی می‌کنند؛ لذا بسته به نوع، قلمرو، اهمیت و زمان محدودی سیاست‌گذاری و مدیریت منطقه‌ای قابل شناخت است (۳۷). به طور روشن سیاست‌گذاری منطقه‌ای، اندیشه، تصمیم و اقدام اقتصادی، سیاسی، اجتماعی پیرامون موضوعات کلان است. در این رویکرد منطقه قلمروی جغرافیایی برخوردار از عناصر، بازیگران، قلمروهای خرد و حوزه‌های فعالیتی متفاوت است. امروزه مهم‌ترین ابزارهای سیاست‌گذاری منطقه‌ای را می‌توان شامل موارد زیر برشمرد: (۱) اداری: شامل قوانین و ضوابط، استانداردها؛ (۲) فرآیندی: راهبردها، برنامه‌ها، طرح‌ها، بیانیه‌ها؛ (۳) نهادی: نهادها، مدیریت منطقه‌ای؛ (۴) مادی: زیرساخت‌ها، خدمات، مواد؛ (۵) اجتماعی: آموزش، ارتباطات، مشاوره، ظرفیت‌سازی؛ (۶) مالی: حمایت مالی، اعتبارها، بخشش‌ها (۳۸).

(۳۱). در حوزه‌ای مانند کیفیت مکانی شهری، حکمروایی و رویکردهای دولتی باید در هم تنیده شوند تا هسته سخت دولت به شکلی فزاینده با لایه‌های نازک و بیرونی حکمروایی احاطه شود (۲۰). پس از مطرح شدن الگوی حکمروایی در جهان، بازنگری کلی در شیوه‌های حکومتی و مدیریتی کشورهای در حال توسعه ضرورت می‌یابد؛ زیرا با مشاهده مشکلات عدیده ناشی از شیوه‌های مدیریتی متمرکز در ارتباط با چالش‌های اقلیمی و مدیریت بلایا می‌توان دریافت که برای دستیابی به توسعه منطقه‌ای و شهری، باید نهادهای محلی و مردمی را با مسئله مواجه کرد که این امر نیازمند ایجاد جوامع مدنی است (۳۲). حکمروایی خوب توسعه لازمه مدیریت خوب شهری است؛ چراکه نوعی اعمال قدرت در مدیریت منابع اقتصادی و اجتماعی یک کشور برای توسعه محسوب می‌شود. براساس برنامه توسعه سازمان ملل، حکمروایی برای دستیابی به اهداف توسعه مدیریت سیاسی و دولتی عاری از فساد است؛ بنابراین برای دستیابی به اهداف توسعه شهری باید توجه ویژه‌ای به حاکمیت توسعه داشت (۳۳). وجود این شرایط، ساختار حاکمیتی کشورها و مدیریت شهری را با یک تناقض اساسی روبرو می‌کند چرا که بدون وجود استراتژی بلندمدت جایی برای مدیریت بهینه منابع باقی نمی‌ماند. رأی‌رهای از این تناقض، آینده‌پژوهی راه‌حلی نوآوارانه را در اختیار برنامه‌ریزان قرار می‌دهد که برپایه آن‌ها می‌توان برای افق‌های ۱۰ ساله، ۲۰ ساله و حتی ۵۰ سال آینده برنامه‌ریزی نمود، بدون اینکه بلایا و حوادث بتوانند بنیاد برنامه‌ها و راهبردهای حکمروایی را در هم بشکنند (۳۴).

سیاست‌گذاری سطوح منطقه‌ای از منظر حکمروایی

سیاست‌گذاری منطقه‌ای در کشورهای پیشرفته اغلب برای ارتقای اقتصادی و تثبیت وضعیت مناطق و در کشورهای توسعه نیافته برای حفاظت میراث طبیعی و فرهنگی، مدیریت منابع و مهار تورم به کار می‌رود (۳۵). در بسیاری از کشورهای توسعه نیافته، سیاست‌گذاری منطقه‌ای واکنش در مقابل رشد ناموزون نواحی شهری بر اثر غلبه برخی از شهرها بر دیگر سکونتگاه‌ها بوده است. در این رویکرد سیاست‌های توزیع جمعیت و یا راهبردهای توسعه ملی که ابعاد و نتایج فضایی دارند در

حکمروایی شبکه‌ای

این نظریه برگرفته از نظریه‌های جامعه‌ی شبکه‌ای و جامعه‌ی اطلاعاتی است که توسط کسانی چون مانوئل کستلز^۱، الوین تافلر^۲ و هایدی تافلر^۳ و فرانک وبستر^۴ و سایرین ترویج شده‌اند. می‌توان این الگوی مدیریتی را مدیریت مبتنی بر اطلاعات معرفی نمود. الگویی پیشنهادی از مدیریت است که در طی آن یک سامانه‌ی مدیریتی با استفاده از فناوری‌های اطلاعات و پیوندهای شبکه‌ای مراحل مختلف مدیریتی را به اجرا می‌گذارد (۳۹). در این مدل هر آنچه که به عنوان وظایف سازمانی و فردی مدیریتی محسوب می‌شوند، در چارچوب یک سامانه‌ی مدیریتی شبکه‌ای به اجرا گذاشته می‌شود. شهروندان، نهادهای بخش دولتی و خصوصی، مدیران، کارکنان تخصصی، زیرساخت‌های شبکه‌ای، آموزش، ظرفیت‌سازی و توانمندسازی شبکه‌ای، مدیریت مالی و انسانی شبکه‌ای، برون‌سپاری و مدیریت ارزش برخی از مفاهیم رایج و کلیدی در این الگوی مدیریتی محسوب می‌شوند. در این الگو حکمروایی در مدیریت مفهومی است که در چارچوب سامانه‌ی مدیریتی شبکه‌ای و با انجام اقدامات زمینه‌ساز فراهم می‌شود. حکمروایی در انطباق با زیرساخت‌های پیوندهای شبکه‌ای به اجرا گذاشته می‌شود (۴۰). کاستلز (۱۹۹۷) یکی از جامعه‌شناسانی است که در سه‌گانه خود با عنوان عصر اطلاعات، با استناد به نظریه‌پردازان مختلف مفهوم جامعه‌ی شبکه‌ای را روشن نموده است. منظور از حکمروایی شبکه‌ای، الگوی سیاسی، مدیریتی و اداری مبتنی بر ویژگی‌های حکمروایی خوب است که در بین شبکه‌های اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و تمامی شبکه‌های موثر در توسعه رایج می‌شود. در این الگو از فناوری‌های اطلاعاتی، ارتباطی و مهندسی برای پی‌شبرد توسعه استفاده موثر به عمل می‌آید.

پیشینه تحقیق

در هر پژوهش علمی ردیابی، مطالعه و بررسی پیشینه موضوع موردنظر؛ قبل از پرداختن به موضوع لازم و ضروری است؛ زیرا بدون دستیابی به نتایج پژوهشی دیگران و توسعه و تکامل آنها

نمی‌توان به پاسخی مناسب و تجزیه و تحلیل بهتر دست یافت. در سال‌های اخیر با مشخص شدن اهمیت، نقش و جایگاه حکمروایی خوب در برنامه‌های توسعه و جایگاه آن در ساختار مدیریت، محققان زیادی تلاش کرده‌اند تا به تبیین جایگاه، موضوع و محتوای آن بپردازند. توکلی‌نیا و شمس پویا (۱۳۹۶) به این نتیجه رسیده‌اند که سطح مؤلفه‌های حکمروایی اجتماع محلی در محله درکه، از سطح متوسط، پایین‌تر است. همچنین بین مشارکت و حکمروایی اجتماع محلی و مؤلفه‌های آن، رابطه معنادار و مستقیمی وجود دارد. بنابراین با کاهش مشارکت، امتیاز حکمروایی اجتماع محلی، کاهش می‌یابد و از سوی دیگر با افت وضعیت حکمروایی، سطح مشارکت نیز کاهش می‌یابد. عبدالحسین‌زاده (۱۳۹۹) با تبیین مفهوم شفافیت و کاربرد آن در عرصه حکمرانی و اداره امور دولتی معتقد است شفافیت مطمئن‌ترین، موفق‌ترین، ساده‌ترین و کم‌هزینه‌ترین روش برای افزایش کارایی دولت، متناسب‌سازی اندازه دولت، افزایش تعامل مردم و دولت و مشارکت عمومی، و مبارزه با فساد است. رضایی و همکاران (۱۴۰۰) به این نتیجه رسیده‌اند که به طور کلی سازمان‌های مردم‌نهاد در تحقق‌پذیری حکمروایی خوب شهری کلان شهر تهران نقش دارند، اما این سازمان‌ها با وجود آن که بر تحقق‌پذیری مؤلفه‌های مشارکت و پاسخگویی کلان شهر تهران متمرکز می‌باشند، اما در برآورده ساختن مؤلفه‌های قابلیت اطمینان، شفافیت و همچنین کارآیی نقش قابل قبولی ندارند. کاظمیان و همکاران (۱۴۰۰) برای اولین بار با ارائه الگوی بومی چشم‌انداز و وضعیت مطلوب حکمروایی خوب شهری مشهد از نگاه ذینفعان، در قالب مؤلفه‌ها، ابعاد و معیارهایی بیان شده‌اند که دارای وزن و نمره از لحاظ اهمیت می‌باشند و بیان‌کننده این هستند که در حالت مطلوب حکمروایی خوب شهری مشهد باید دارای چه معیارهایی باشد و درجه اهمیت هر یک به چه میزان است. بنابراین چشم‌انداز مورد نظر حکمروایی خوب شهری برای مشهد به شرح مؤلفه‌ها، ابعاد و معیارهای موزونی می‌باشد. خاتم و همکاران (۱۴۰۰) به این نتیجه رسیده‌اند که مدیریت شهری

کرد و از استقلال شهر در مدیریت چالش‌ها حمایت کرد. خودگردانی محلی شهرها (با مداخله کمتر از سوی دولت‌های ملی و منطقه‌ای) به مدیران شهری و ساکنان آنها این امکان را می‌دهد که چشم‌انداز و فعالیت‌هایی را برای برآوردن نیازهای خاص شهر خود از طریق روش‌های مبتنی بر زمین ایجاد کنند.

روش بررسی

پژوهش از لحاظ هدف، از نوع کاربردی می‌باشد که به روش توصیفی - تحلیلی و مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای اسنادی و بررسی‌های میدانی انجام گرفته است. این پژوهش با توجه به ماهیت داده‌ها و عدم امکان کنترل رفتار متغیرهای مؤثر در مسئله، از نوع غیرتجربی بوده و در چارچوب الگوی تحلیلی - موردی انجام شده است. در قدم نخست، با مرور مبانی نظری و تدوین مهمترین شاخص‌های حکمروایی مطابق جدول (۲)، از روش اسنادی شامل تکنیک پیمایش و ابزار پرسشنامه و مصاحبه با جامعه دلفی، شاخص‌های تأثیرگذار بر حکمروایی شهری با استفاده از مدل شاخص اجماع برای تعیین اهمیت، قطعیت و اولویت استفاده شده است. از آنجایی که هیچ قانون قوی و صریحی در مورد نحوه انتخاب و تعداد متخصصین وجود ندارد و تعداد آنها وابسته به فاکتورهای هموزن یا هتروزن بودن نمونه، هدف یا وسعت مشکل، کیفیت تصمیم، توانایی تیم تحقیق در اداره مطالعه، اعتبار داخلی و خارجی، زمان جمع‌آوری داده‌ها و منابع در دسترس، دامنه مسأله و پذیرش پاسخ است؛ تعداد شرکت کنندگان معمولاً کمتر از ۵۰ نفر و اکثراً ۱۵ الی ۲۰ نفر و در گروه‌های هموزن معمولاً ۱۰ الی ۱۵ نفر است. بر این مبنا حجم نمونه آماری با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس، ۳۰ نفر متخصص با روش غیر تصادفی یا نمونه‌گیری هدفمند، شامل شامل اعضای هیئت علمی دانشگاه، کارشناسان اجرایی و اداری شهر میانه و متخصصان حوزه حکمروایی به انجام رسیده است. جهت تحلیل داده‌ها از فن مدلسازی معادلات ساختاری با رویکرد روش حداقل مربعات جزئی از نرم‌افزار Smart PLS

در تهران با اصول حکمروایی خوب شهری منطبق نبوده و با توجه به شاخص‌های مورد بررسی از وضعیت مناسبی برخوردار نیست به صورتی که هر کدام از این شاخص‌های حکمروایی خوب شهری کمتر از مقدار متوسط میانگین رتبه‌هاست. بنابراین می‌توان گفت که مدیریت ناکارآمد، متمرکز و از بالا به پایین باعث عدم توجه به برنامه‌های بلندمدت و استراتژیک، ضعف ساختار و جایگاه شورای اسلامی شهر و عملیاتی نشدن شوراهای محلی و مشارکت ندادن شهروندان در اداره امور شهر می‌شود. میجر^۱ (۲۰۱۹) با بررسی حکمرانی در عصر اطلاعات شهر هوشمند معتقد است که نه تنها در مورد فناوری بلکه در سازماندهی مجدد همکاری بین بازیگران گوناگون در حوزه عمومی به سرعت شیوه سازماندهی اقدام مشترک را تغییر می‌دهد. این فناوری‌ها هزینه‌های معامله برای همکاری گسترده را به طرز چشمگیری کاهش می‌دهد و بنابراین اشکال جدید همکاری را که می‌توانیم آنها را حاکمیت باز بنامیم تسهیل می‌کند. هوک و مونستاد^۲ (۲۰۱۹) با ارزیابی زیرساخت‌های شهری در برابر چالش‌های محیطی، دانش‌محوری و مدیریت یکپارچه دانش بنیان، همسو با تعامل نهادی و مشارکت جامعه مدنی را به عنوان مهم‌ترین عوامل حکمروایی بیان می‌کنند. آلوارز^۳ (۲۰۱۹) با بررسی فناوری به عنوان ایدئولوژی در حاکمیت شهری استدلال می‌کند که چرخش به سمت شهرهای هوشمند، با تأکید بر راه‌حل‌ها، خدمات و زیرساخت‌های ناشی از فناوری‌های دیجیتال، یک ایدئولوژی غالب را که به تصمیم‌گیری، چارچوب‌ها و نتایج شهری شکل می‌دهد، تقویت کرده است. شمس‌الدین^۴ (۲۰۲۰) با تحلیل ابعاد پایداری شهری، انعطاف‌ناپذیری سیستم‌های حکمروایی، تغییرات مداوم همزمان با تغییرات ساختار شهری و تغییرات تکنولوژیک را از چالش‌های عدم تحقق آن بر می‌شمارد و چیگبو^۵ (۲۰۲۱) معتقد است تقاضای فزاینده‌ای برای حکومت شهری خوب توسط ساکنان شهرها در سراسر جنوب صحرای آفریقا وجود دارد. مطالعه موردی مسائل مربوط به حاکمیت زمین در ویندهوک (نامیبیا) نشان می‌دهد که چگونه می‌توان یک رویکرد حکمرانی خوب را اعمال

4- Shamsuddin

5- Chigbu

1- Major

2- Huck and Monstadt

3- Alvarez

جهت ارزیابی مدل مفهومی تحقیق استفاده شده است. مدلسازی معادلات ساختاری از دو بخش مدل اندازه‌گیری و مدل ساختاری تشکیل شده است و متغیرهای مدل در دو دسته متغیرهای پنهان و آشکار تقسیم‌بندی می‌شوند که متغیرهای پنهان نیز در سطوح مختلف به کار برده می‌شوند. بخش مدل اندازه‌گیری شامل گویه‌های (سؤالات) هر بعد همراه با آن بعد است و روابط میان سؤالات و ابعاد در این بخش مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. بخش مدل ساختاری نیز حاوی تمامی سازه‌های مطرح در مدل اصلی پژوهش است و میزان همبستگی سازه‌ها و روابط میان آنها در این قسمت مورد تمرکز واقع می‌شود.

جدول ۱- ابعاد حکمروایی اثرگذار در بررسی ساختار مدیریتی شهر میانه به همراه کدبندی اولیه آنها (۲۸، ۱۴، ۸) (منبع:

نگارندگان، ۱۴۰۰)

Table 1. The dimensions of effective governance in the review of the administrative structure of the middle city along with their initial coding (28, 14, 8)

ابعاد اصلی	گویه‌ها
مشارکت (P)	تبادل نظر مدیران شهر در تصمیم‌گیری‌های مربوط به مسائل و بحران‌های شهر با شهروندان (P1)، آگاهی لازم شهروندان برای مشارکت در تصمیم‌سازی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها (P2)، نقش موثر اعمال تصمیمات شهروندان در تهیه طرح‌های توسعه شهری (P3)، تاثیر شبکه‌های اجتماعی در مشارکت نهادهای مدنی، تعاونی‌ها و بخش خصوصی (P4)، درخواست مدیران شهری از شهروندان به منظور مشارکت در امور (P5).
اجماع محوری (C)	حضور شهروندان در امور همگانی مربوط به شهر (C1)، هماهنگ بودن برنامه‌های سازمان‌های مرتبط با مدیریت شهری (C2)، تأثیر وجود ارتباط متقابل و تعامل سازنده میان نهادهای دولتی و خصوصی (C3)، حمایت از منافع بیشتر گروه‌ها (C4)، نگرش به جمع و کار جمعی (C5)، میزان آگاهی مدیران از مسائل روز (C6) و استفاده از نظرات شهروندان در حل مشکلات (C7).
پاسخگویی (R)	واکنش منفی شهروندان به پاسخگو نبودن مدیریت شهری (R1)، پاسخگویی مدیران و مسئولان شهری به شهروندان (R2)، پاسخگویی شوراهای و تشریح برنامه‌ها و طرح‌های توسعه شهری (R3)، جلب مشارکت با پاسخگویی مدیران مناطق شهری در مدیریت توسعه کالبدی شهر (R4) و نقش برگزاری جلسات عمومی برای تشریح اقدامات عمومی (R5).
عدالت (J)	توزیع عادلانه امکانات و تسهیلات شهری (J1)، رعایت انصاف و عدالت در ارائه خدمات به مناطق کمتر برخوردار شهر (J2)، ترجیح منافع جمعی بر شخصی (J3)، برقراری عدالت جنسیتی (J4)، رویکرد عدالت محوری مدیران شهری در مسائل مختلف شهر (J5)، میزان توجه مدیران و مسئولان شهر به ابعاد اقتصادی (J6) و فعالانه عمل کردن مدیران شهری در ساخت و مدیریت کالبدی مناطق شهر (J7).
قانونمندی (L)	به کارگیری تمهیدات و راه حل مناسب برای قانونمندبودن مدیران شهری در مواقع نیاز (L1)، میزان پایبندی مدیران شهری در جانب‌داری نکردن از خواص (L2)، بیطرفی و برابری در برابر قانون (L3)، تلاش مدیران شهری در آگاه کردن شهروندان از قوانین محیط زیست شهری (L4)، میزان پایبندی مدیران شهری در مداخله در محیط کالبدی شهر (L5)، تأثیرگذاری گروه‌های ذی نفوذ در توسعه کالبدی شهر (L6) و آگاهی و اطلاع مدیریت شهری از حقوق و قوانین محیط زیست شهری (L7).
شفافیت (T)	تدوین قوانین شفاف بدون ابهام (T1)، میزان نقش آگاه‌سازی شهروندان از سوی مدیریت شهری (T2)، ارائه اطلاعات شفاف از مباحث فنی و اجرایی (T3) و نظرخواهی از مردم درباره طرح‌های کالبدی و اقتصادی (T4).

مستولیت پذیری (Re)	میزان احساس مسئولیت مدیران در زمان بروز فاجعه (Re1)، میزان مسئولیت پذیری شهروندان (Re2)، توانمندسازی مردم شهر (Re3)، انتخاب و شایسته سالاری در انتخاب مدیران شهری (Re4).
کارایی و اثربخشی (E)	به کارگیری توانایی مناسب ظرفیت های شهر (E1)، وجود نیروی انسانی ماهر و کارآزموده (E2)، میزان اثربخش بودن اقدامات مدیران شهر در برابر مشکلات (E3) و استفاده از افراد باتجربه و متخصص در مدیریت شهری (E4).

جدول ۲- نحوه گزینش یا انتخاب جامعه پژوهش خبره محور (منبع: نگارندگان، ۱۴۰۰)

Table 2. How to select the expert-oriented research community

ارزش یا امتیاز	ویژگی	
۳	مقالات مرتبط با حوزه برنامه ریزی، مدیریت شهری و حکمروایی شهری	
۴	تعداد کتاب (تألیفی یا ترجمه) یا مقالات مروری مرتبط با حوزه مربوطه	
۴	تعداد طرح های پژوهشی یا علمی مصوب انجام شده با حوزه مربوطه	
۲	سابقه همکاری یا عضویت در شورا، انجمن، نهاد، گروه، شرکت یا تشکل مربوطه	
۴	سابقه اجرایی تخصصی	
درصد	تعداد	وضعیت شغلی کارشناسان
۳۳/۳۳	۱۰	کارشناس پژوهشی حوزه
۲۶/۶۷	۸	کارشناس اجرایی
۱۶/۶۷	۵	هیئت علمی دانشگاه
۲۳/۳۳	۷	دانشجویان تحصیلات تکمیلی
۱۰۰	۳۰	جمع

محدوده مورد مطالعه:

مناطق یاد شده بعد از تبریز برای امور اقتصادی خود به شهر میانه مراجعه می کنند. شهر میانه، مرکز سیاسی - اداری شهرستان میانه، در شمال غربی ایران و جنوب شرقی استان آذربایجان شرقی واقع شده است. این شهر در ۴۷ درجه و ۴۲ دقیقه طول شرقی و ۳۷ درجه و ۲۰ دقیقه عرض شمالی، بین دو رشته کوه بزقوش و قافلانکوه واقع شده و ارتفاع آن از سطح دریاهای آزاد، ۱۱۰۰ متر است. برابر با آمار سرشماری سال ۱۳۹۵، استان آذربایجان شرقی دارای ۵۵ نقطه شهری بوده است که از این تعداد سهم ۱ کلانشهر، ۳ شهر بزرگ، ۱۷ شهر میانی و ۳۶ شهر کوچک بوده است. در این سال شهر میانه با جمعیت ۹۸۹۷۳ جمعیت، پنجمین شهر بزرگ استان بوده است (۴۱).

شهرستان میانه، در جنوب شرقی استان آذربایجان شرقی قرار دارد و به عنوان پهناورترین شهرستان شمال غرب کشور ۵۹۱۹ کیلومتر مربع وسعت دارد. شهرستان های سراب، چاروا و ماق حدود شمالی و غربی آن را می پوشاند. حدود جنوبی این شهرستان با قسمتی از جنوب اردبیل هم جوار است. شهرستان خلخال واقع در استان اردبیل نیز همسایه شرقی این شهرستان به شمار می رود. گوشه شمال غربی حدود شهرستان میانه از ۸۲ کیلومتری جنوب شرقی تبریز شروع و به طول ۸۰ کیلومتر به سمت جنوب و شرق کشیده می شود. مرکز شهر میانه، به خط مستقیم در ۱۳۸ کیلومتری جنوب شرقی تبریز قرار دارد. شهرستان میانه به همراه هشتگرد و چاروا و ماق دوازده هزار کیلومتر وسعت دارند و مردمان

شکل ۱- موقعیت جغرافیایی شهر میانه

Figure 1. Geographical location of the middle city

یافته‌ها

همگرا از معیار میانگین واریانس استخراج شده مربوط به متغیرهای مرتبه اول استفاده شد که نتایج این معیار در جدول (۳) آمده است. باتوجه به اینکه سطح قبولی بهینه در میانگین واریانس ۰,۴ است، تمامی مقادیر مربوط به سازه‌ها از مقدار پیش فرض بیشتر است در نتیجه روایی همگرای پرسشنامه مورد تأیید است.

در بخش نخست جهت ارزیابی روایی پرسشنامه از دو معیار همگرا و واگر که مختص مدلسازی معادلات ساختاری است، استفاده شد. روایی همگرا به میزان توانایی شاخص‌های یک بعد در تبیین آن بعد اشاره دارد و روایی واگر نیز بیانگر این مطلب است که سازه‌های مدل پژوهش بایستی همبستگی بیشتری با سؤال‌های خود داشته باشند تا سازه‌های دیگر. برای ارزیابی روایی

جدول ۳- میانگین واریانس ابعاد استخراج شده مطابق شاخص‌های پژوهش (منبع: نگارندگان، ۱۴۰۰)

Table 3. The average variance of the extracted dimensions according to the research indicators

میانگین واریانس	ابعاد
۰/۶۱۲	مشارکت (P)
۰/۶۳۸	اجماع محوری (C)
۰/۶۳۷	پاسخگویی (R)
۰/۵۹۳	عدالت (J)
۰/۶۴۴	قانونمندی (L)
۰/۶۴۱	شفافیت (T)
۰/۵۱۹	مسئولیت پذیری (Re)
۰/۶۰۷	کارایی و اثربخشی (E)

همچنین آزمون بار عرضی روش دیگر بررسی روایی همگرا است. متغیرهای مشاهده نشده باشد. در نتیجه آزمون بار عرضی ارزیابی در این آزمون فرض بر این است که بار هر معرف برای هر متغیر مشاهده نشده بیشتر از بارهای عرضی یا بار آن معرف برای سایر

جدول ۴- نتایج بارهای عاملی ابعاد (آزمون بار عرضی) (منبع: نگارندگان، ۱۴۰۰)

Table 4. The results of factor loads of dimensions (transverse load test)

N	مشارکت P	اجماع محوری C	پاسخگویی R	عدالت J	قانونمندی L	شفافیت T	مسئولیت پذیري Re	کارایی و اثربخشی E
P1	۰/۸۵۰۷۹	۰/۵۰۰۷۹	۰/۳۵۰۷۹	۰/۲۰۰۷۹	۰/۰۵۰۷۹	-۰/۰۹۹۲۱	۰/۴۰۰۷۹	۰/۵۲۰۷۹
P2	۰/۸۰۳۰۱	۰/۴۰۰۰۱	۰/۲۵۰۰۱	۰/۱۰۰۰۱	-۰/۰۴۹۰۹	-۰/۰۳۹۹۹	۰/۴۰۰۰۱	۰/۴۲۰۰۱
P3	۰/۶۷۶۶۲	۰/۰۲۶۶۲	-۰/۱۲۳۳۸	-۰/۲۷۳۳۸	-۰/۴۲۳۳۸	-۰/۵۷۳۳۸	-۰/۰۷۳۳۸	۰/۳۴۶۶۲
P4	۰/۸۳۶۷۶	۰/۳۳۶۷۶	۰/۱۸۶۷۶	۰/۰۳۶۷۶	-۰/۱۱۳۲۴	-۰/۲۶۳۲۴	۰/۲۳۶۷۶	۰/۴۰۴۷۶
C1	۰/۴۸۰۹۹	۰/۷۸۰۹۹	۰/۶۳۰۹۹	۰/۴۸۰۹۹	۰/۳۳۰۹۹	۰/۵۴۴۰۳	۰/۴۸۸۲۵	۰/۵۸۸۰۳
C2	۰/۵۶۱۵۴	۰/۸۶۱۵۴	۰/۷۱۱۵۴	۰/۵۶۱۵۴	۰/۴۱۱۵۴	۰/۵۷۹۱۲	۰/۴۰۳۱۲	۰/۰۴۷۶۷
C3	۰/۳۰۱۳۸	۰/۶۰۱۳۸	۰/۴۵۱۳۸	۰/۳۰۱۳۸	۰/۱۵۱۳۸	۰/۵۵۱۴۵	۰/۳۵۵۴۵	۰/۲۷۲۵۴
R1	۰/۵۱۰۳۶	۰/۵۶۸۳۶	۰/۸۵۴۱۸	۰/۷۰۴۱۸	۰/۵۵۴۱۸	۰/۴۳۸۵۴	۰/۰۶۲۵۴	۰/۳۶۶۲۵
R2	۰/۶۰۳۶۹	۰/۴۰۱۵۹	۰/۸۳۹۸۶	۰/۶۸۹۸۶	۰/۵۳۹۸۶	۰/۲۳۲۲۵	۰/۰۵۶۲۵	۰/۵۹۹۸۴
R3	۰/۶۰۲۶۱	۰/۴۵۰۶۱	۰/۸۴۷۰۵	۰/۶۹۷۰۵	۰/۵۴۷۰۵	۰/۲۲۵۸۴	۰/۰۰۹۸۴	۰/۴۳۳۴۲
R4	۰/۴۸۹۹۶	۰/۴۹۹۵۶	۰/۵۰۶۷۹	۰/۳۵۶۷۹	۰/۲۰۶۷۹	۰/۳۹۹۴۲	۰/۳۲۳۴۲	۰/۲۶۴۱۰
J1	۰/۶۰۸۲۵	۰/۴۸۸۲۵	۰/۴۲۰۰۱	۰/۶۴۴۰۳	۰/۴۹۴۰۳	۰/۳۳۰۱۰	۰/۳۵۴۱۰	۰/۵۱۶۳۰
J2	۰/۵۴۸۲۵	۰/۴۰۳۰۱	۰/۳۴۶۶۲	۰/۷۷۹۱۲	۰/۶۲۹۱۲	۰/۱۱۸۵۲	۰/۳۱۳۲۳	۰/۴۱۳۲۴
J3	۰/۶۰۲۵۲	۰/۴۷۶۶۲	۰/۴۰۶۷۶	۰/۸۳۱۴۵	۰/۰۲۲۸۰	۰/۰۷۷۲۸	۰/۳۴۴۵۶	۰/۵۸۳۵۶
J4	۰/۴۸۸۲۵	۰/۴۹۰۰۱	۰/۵۸۸۰۳	۰/۷۳۸۴۵	۰/۴۰۴۸۰	۰/۰۱۳۲۷	۰/۲۶۶۵۶	۰/۶۵۴۲۳
L1	۰/۶۰۰۸۰	۰/۵۰۰۶۲	۰/۰۴۷۶۷	۰/۶۷۹۱۲	۰/۸۳۳۹۶	۰/۰۰۷۵۶	۰/۱۸۸۵۶	۰/۶۰۵۵۴
L2	۰/۵۲۲۸۰	۰/۵۰۱۰۱	۰/۰۴۲۲۷	۰/۶۴۲۱۲	۰/۸۸۹۶۵	۰/۶۰۰۵۶	۰/۱۱۰۵۶	۰/۳۰۰۰۱
L3	۰/۴۴۴۸۰	۰/۴۵۰۶۲	۰/۰۴۰۰۷	۰/۶۰۵۱۲	۰/۴۸۸۲۵	۰/۶۰۵۴۷	۰/۰۳۲۵۶	۰/۲۲۶۶۲
L4	۰/۳۶۶۸۰	۰/۴۷۸۶۲	۰/۴۰۳۵۶	۰/۵۶۸۱۲	۰/۶۰۹۸۰	۰/۵۴۵۵۷	۰/۴۵۳۰۱	۰/۲۸۶۷۶
T1	۰/۲۸۸۸۰	۰/۴۰۶۶۲	۰/۲۵۰۲۳	۰/۵۳۱۱۲	۰/۳۷۶۶۲	۰/۸۱۶۳۰	۰/۴۷۶۶۲	۰/۴۸۰۹۹
T2	۰/۲۱۰۸۰	۰/۴۳۴۶۲	۰/۲۱۳۲۳	۰/۴۹۴۱۲	۰/۴۳۶۷۶	۰/۶۱۳۲۴	۰/۴۹۰۵۱	۰/۶۰۸۲۵
T3	۰/۱۳۲۸۰	۰/۴۶۲۶۲	۰/۱۷۶۲۳	۰/۴۵۷۱۲	۰/۰۱۰۹۹	۰/۹۰۳۵۶	۰/۵۰۷۶۲	۰/۵۴۸۵۲
T4	۰/۸۳۲۲۵	۰/۳۶۰۶۲	۰/۲۰۱۵۹	۰/۴۲۰۱۲	۰/۵۱۱۵۴	۰/۸۵۴۲۳	۰/۵۰۵۰۱	۰/۶۰۲۵۲
T5	۰/۸۶۵۸۴	۰/۳۲۴۸۷	۰/۵۰۰۶۱	۰/۳۸۳۱۲	۰/۴۶۴۵۴	۰/۷۰۵۵۴	۰/۰۲۴۸۷	۰/۲۶۵۸۴
Re1	۰/۸۹۹۴۲	۰/۴۰۱۵۹	۰/۳۹۹۵۶	۰/۳۴۶۱۲	۰/۴۱۷۵۴	۰/۵۵۹۵۶	۰/۶۶۴۴۷	۰/۰۹۹۴۲
Re2	۰/۵۳۳۰۱	۰/۳۵۰۶۱	۰/۱۸۸۲۵	۰/۳۰۹۱۲	۰/۳۷۰۵۴	۰/۵۸۰۲۳	۰/۹۲۴۸۷	۰/۵۳۳۰۱
Re3	۰/۶۱۸۵۲	۰/۴۵۵۶۲	۰/۳۰۹۸۰	۰/۲۷۲۱۲	۰/۳۲۳۵۴	۰/۶۰۱۵۴	۰/۷۰۱۵۹	۰/۶۱۸۵۲
Re4	۰/۶۷۷۲۸	۰/۳۵۳۶۲	۰/۲۷۸۶۲	۰/۳۰۱۳۸	۰/۲۷۶۵۴	۰/۷۰۰۵۶	۰/۸۵۰۶۱	۰/۵۷۷۲۸
Re5	۰/۷۰۱۵۹	۰/۳۱۷۸۷	۰/۱۰۶۶۲	۰/۵۵۴۱۸	۰/۲۲۹۵۴	۰/۷۰۱۲۳	۰/۴۹۹۵۶	۰/۰۲۵۷۹
E1	۰/۸۵۰۶۱	۰/۳۹۴۵۹	۰/۲۹۴۱۲	۰/۰۸۹۸۶	۰/۱۸۲۵۴	۰/۵۵۰۵۴	۰/۴۷۸۶۲	۰/۸۵۰۶۱
E2	۰/۴۹۹۵۶	۰/۳۴۳۶۱	۰/۳۵۷۱۲	۰/۱۹۷۰۵	۰/۱۳۵۵۴	۰/۶۰۱۵۶	۰/۴۰۶۶۲	۰/۸۰۳۰۱
E3	۰/۶۱۱۵۲	۰/۴۴۸۶۲	۰/۰۲۰۱۲	۰/۰۰۷۸۹	۰/۰۸۸۵۴	-۰/۲۹۶۱۶	۰/۱۹۳۸۴	۰/۶۸۳۸۴

اختصاص می‌دهند که نشان دهنده روایی همگرا در بین شاخص‌های هر یک از سازه‌های پژوهش است. در قس‌ه‌م‌ت روایی

نتایج جدول (۴) نشان می‌دهد که بارهای عاملی شاخص‌های درون هر سازه نسبت به سازه بیرونی آن مقدار بیشتری را به خود

مقادیر قطر اصلی جذر ضرایب AVE هر سازه می‌باشد و مقادیر پایین قطر اصلی ضرایب همبستگی بین هر سازه با سازه‌های دیگر است. مطابق یافته‌ها، جذر AVE هر سازه از ضرایب همبستگی آن سازه با سازه‌های دیگر بیشتر است که این مطلب حاکی از قابل قبول بودن واگرایی سازه‌ها است.

واگر، میزان تفاوت بین شاخص‌های یک سازه با شاخص‌های سازه‌های دیگر در مدل مقایسه می‌شود. این کار از طریق مقایسه جذر میانگین واریانس AVE هر سازه با مقادیر ضرایب همبستگی بین سازه‌ها محاسبه می‌گردد. مطابق نتایج جدول (۵) در صورتی که سازه‌ها با شاخص‌های مربوط به خود همبستگی بیشتری داشته باشند تا با سازه‌های دیگر، روایی واگرایی مناسب مدل تأیید می‌شود. برای این کار ماتریسی باید تشکیل داد که

جدول ۵- نتایج ضرایب همبستگی سازه‌ها (منبع: نگارندگان، ۱۴۰۰)

Table 5. The results of the correlation coefficients of the structures

کارایی و اثربخشی E	مسئولیت پذیری Re	شفافیت T	قانونمندی L	عدالت J	پاسخگویی R	اجماع محوری C	مشارکت P	N
							۱	مشارکت P
						۱	۰/۳۲۸	اجماع محوری C
					۱	۰/۴۸۲	۰/۴۴۱	پاسخگویی R
				۱	۰/۳۲۵	۰/۶۸۷	۰/۵۵۷	عدالت J
			۱	۰/۵۵۲	۰/۶۵۴	۰/۶۷۴	۰/۴۱۲	قانونمندی L
		۱	۰/۵۱۴	۰/۵۰۲	۰/۷۲۵	۰/۶۸۸	۰/۴۷۸	شفافیت T
	۱	۰/۸۳۳	۰/۵۴	۰/۵۵۹	۰/۶۰۸	۰/۵۳۹	۰/۵۶۷	مسئولیت پذیری Re
۱	۰/۴۳۸	۰/۵۵۹	۰/۴۰۱	۰/۳۳۸	۰/۳۸۷	۰/۴۷۴	۰/۷۷۱	کارایی و اثربخشی E

بالایی در مدل برخوردارند. پایایی ترکیبی و ضریب آلفای کرونباخ در تمامی ابعاد حکمروایی بالاتر از ۰,۷ است. باتوجه به بالابودن آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی بیش از ۰,۷ نشان دهنده برازش مناسب مدل است، نتایج پژوهش حاضر در مورد این دو معیار نیز برازش مناسب را تأیید می‌کند.

در ادامه به منظور سنجش پایایی مدل به بررسی پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ پرداخته شد. ضریبی پایایی ترکیبی میزان همبستگی سؤالات یک بعد با یکدیگر برای ارزش کافی مدل‌های اندازه‌گیری را مشخص می‌کند. همچنین ضریب آلفای کرونباخ نیز بیانگر میزان توانایی سؤالات در تبیین مناسب ابعاد مربوط به خود است. براساس یافته‌ها می‌توان گفت شاخص‌ها از پایایی

جدول ۶- نتایج سنجش پایایی مدل

Table 6. The results of measuring the reliability of the model

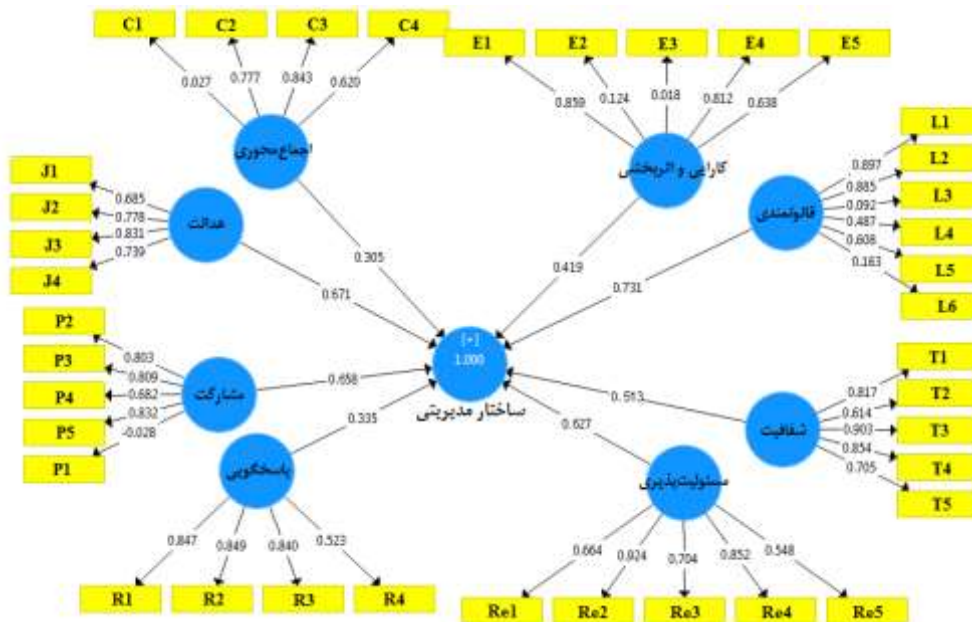
Cronbach's Alpha	Composite Reliability	N
۰/۷۱۲	۰/۷۸۸	مشارکت P
۰/۷۴۸	۰/۸۴۱	اجماع محوری C
۰/۷۳۶	۰/۸۳۱	پاسخگویی R
۰/۷۷۹	۰/۸۵۹	عدالت J
۰/۷۵۴	۰/۸۲۲	قانونمندی L

۰/۷۸۴	۰/۸۵۵	شفافیت T
۰/۸۰۲	۰/۸۸۴	مسئولیت پذیری Re
۰/۷۴۹	۰/۸۴۹	کارایی و اثربخشی E

(منبع: نگارندگان، ۱۴۰۰)

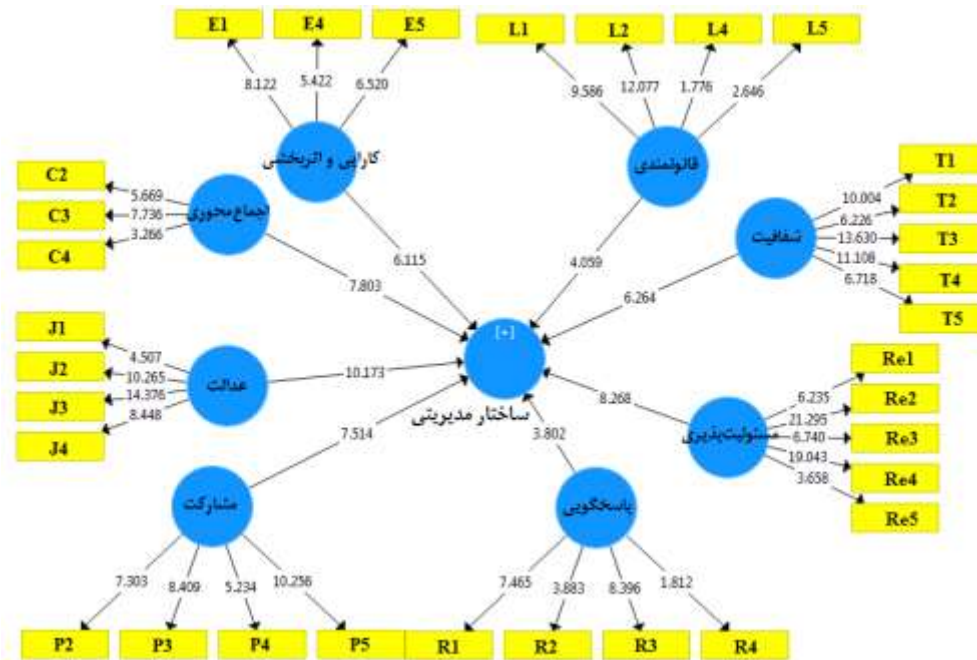
در مرحله بعد ضرایب مسیر و بارهای عاملی مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در شکل (۲) آمده است. در روش مدلسازی معادلات ساختاری نخست، پایایی سازه‌ها مورد مطالعه قرار می‌گیرد. چنانچه نشانگرهای سازه‌های مورد بررسی دارای بار عاملی کمتر از ۰٫۵ باشند از اهمیت لازم برای اندازه‌گیری برخوردار نبوده و می‌باید از فرآیند تحلیل کنار گذاشته شوند و سایر نشانگرها در فرآیند تحلیل وارد می‌شوند. در قدم اول با اجرای مدل، نشانگرهای (۱)، شاخص توافق (۲)، شاخص مشارکت (۳) و (۶) شاخص قانونمندی و در کارایی و اثربخشی (۲) و (۳) کمتر از ۰٫۵ است که از تحلیل حذف و مجدداً مدل در پژوهش آزمون می‌شود. در نتیجه و مدل اصلاح شده در فرمت

مناسب خروجی گرفته می‌شود که در شکل (۲) آمده است. باتوجه به اینکه در نرم افزار Smart PLS، مقدار t ، حاکی از معنی دار بودن اثرگذاری متغیرها را بر همدیگر است، چنانچه مقدار T بیشتر از ۱/۹۶ باشد، به معنی اثرگذاری مثبت و معنی دار و چنانچه مقدار مورد نظر در بازه ۱/۹۶ تا ۱/۹۶- باشد، معنی دار نبوده و خنثی است. اگر کوچکتر از ۱/۹۶- باشد، دارای اثر منفی و معنی دار است. همچنین اگر ضرایب مسیر بیش از ۶۰ درصد باشد، ارتباطی قوی میان دو متغیر وجود دارد، اگر بین ۰/۳ تا ۰/۶ باشند، ارتباط متوسط و اگر زیر ۰/۳ باشند، ارتباط ضعیفی میان متغیرها یا ابعاد وجود دارد.

شکل ۲- ساختار مدل اصلاح شده تحقیق با استفاده از نرم افزار PLS

Figure 2. The structure of the modified research model using PLS software

شکل ۳- ضرایب معنی‌داری گویه‌های پژوهش مطابق ابعاد حکمروایی استفاده از نرم افزار PLS
 Figure 3. Significant coefficients of the research items according to the validity dimensions of using PLS software

جدول ۷- نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها (منبع: نگارندگان، ۱۴۰۰)

Table 7. The results of hypothesis testing

P-values	T Statistics	Path Coefficient	N
۰/۰۰۰۱	۷/۹۵۶۱	۰/۶۶۱	مشارکت P
۰/۰۰۰۱	۷/۰۳۶۵	۰/۳۱۷	اجماع محوری C
۰/۰۰۰۱	۴/۴۱۷۹	۰/۳۵۶	پاسخگویی R
۰/۰۰۰۱	۸/۸۰۲۵	۰/۶۴۱	عدالت J
۰/۰۰۰۱	۴/۰۴۷۸	۰/۷۴۸	قانونمندی L
۰/۰۰۰۱	۷/۰۰۷۹	۰/۵۲۹	شفافیت T
۰/۰۰۰۱	۱۱/۷۵۶۱	۰/۶۸۴	مسئولیت پذیری Re
۰/۰۰۰۱	۶/۸۰۹۸	۰/۴۱۹	کارایی و اثربخشی E

کرد. در ارتباط با شاخص پاسخگویی (R) با ضریب مسیر ۰/۳۵۶ و مقدار t ۴/۴۱۷۹ بر ساختار مدیریت شهری تأثیر مثبت و نسبتاً پایینی دارد. در واقع پاسخگویی نهادها، مؤسسات و نهادهای ذی‌ربط شهری در چارچوب قانونی خود و زمانی مشخص در برابر اعضای خود (ارباب رجوع) عواملی هستند که به استوار شدن پایه‌های حکمروایی خوب و در نهایت تحقق ساختار مدیریت قانونمند کمک خواهند کرد. در ارزیابی میزان اثرگذاری شاخص عدالت (J) بر ساختار مدیریت شهر میانه، ضریب مسیر ۰/۶۴۱ و مقدار t ۸/۸۰۲۵ مشاهده می‌شود که شاخص عدالت تأثیر مثبت و معنی‌داری بر ساختار مدیریت شهرهای میانی دارد. چرا که با برقراری عدالت، زمینه‌های با ایجاد فرصت‌های مناسب برای شهروندان در ارتقای وضعیت موجود از قبیل مسائل کیفیت زندگی و زیست‌پذیری، تخصیص عادلانه منابع و امکانات و مشارکت مردم به ویژه اقشار ضعیف در فرآیند مدیریت و تصمیم‌گیری کلان خواهد شد. در واقع رعایت عدالت و انصاف در توزیع منابع و فرصت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی سبب حضور و همکاری شهروندان در تمامی فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی و ثمربخش بودن آن خواهد شد. بنابراین با پیش‌زمینه عدالت می‌توان گام‌های جدی برقراری حکمروایی مناسب در ساختار مدیریت شهری را فراهم آورد. ضریب مسیر ۰/۷۴۸ و مقدار t ۴/۰۴۷۸ در بررسی تأثیر بعد قانونمندی (L) تبیین‌کننده این مسأله است که بر ساختار مدیریت تأثیر مثبت و بالایی دارد. مطابق یافته‌ها، مشارکت و

براساس یافته‌های اشکال (۲) و (۳) و نتایج جدول (۷)، شاخص مشارکت (P) بر ساختار مدیریت با ضریب مسیر ۰/۶۶۱ مقدار t ۷/۹۵۶۱ نشان می‌دهد که شاخص مشارکت تأثیر مثبت و معنی‌داری بر مدیریت شهری دارد. در حکمروایی خوب شهری، مشارکت فعال شهروندان در فرآیند مدیریت شهری، اطمینان و اعتماد آنها به حکومت‌های محلی و منطقه‌ای و سایر نهادهای دولتی مؤثر در اداره نهاد شهر را به دنبال دارد که این امر نهایتاً منجر به توسعه شهر و حرکت به سوی چشم‌انداز روشن را سبب خواهد شد. در واقع میان مشارکت و توانمندسازی ارتباط تنگاتنگی وجود دارد. نقش فعال مردم در تعیین سرنوشت محیط زندگی، موجب می‌شود که با اشتیاق و تعهد بیشتری به شهر خود بنگرند و در حفظ و نگهداری آن بکوشند. باتوجه به ضریب مسیر ۰/۳۱۷ و مقدار t ۷/۰۳۶۵ در بعد اجماع محوری (C) نشان می‌دهد که این بعد بر ساختار مدیریتی شهر میانه تأثیر مثبت و نسبتاً ضعیف دارد. در ساختار مدیریتی شهرهای میانی، ساختار مدیریت شبکه‌ای و افقی باتوجه به جایگاه و عملکرد اینگونه شهرها در مدیریت منطقه‌ای و حلقه واسط مدیریت کلان و محلی، جایگزین ساختارهای سلسله‌مراتبی و عمودی می‌شود که این امر در ساختار مدیریت شهر و منطقه سبب استقرار حاکمیت شهری مردم سالار، پاسخگو، اثربخش، کارآمد و عادل خواهد شد و با توافق جمعی و اجماع محوری به فرآیند مدیریت یکپارچه کلان در سطوح منطقه‌ای خواهد رسید که از اتلاف منابع و امکانات و هدر رفت آنها جلوگیری خواهد

شاخص کارایی و اثربخشی، ابعاد سرمایه‌گذاری در سطوح محلی و میانی تضمین و به تحقق فرآیند دموکراتیک سازی و تسهیل توانمندسازی شهروندان کمک می‌کند از سوی دیگر زمینه حق به شهر افرا ذی‌نفع در عرضه مدیریت منابع، خدمات و تسهیلات را فراهم می‌کند. تحلیل ضرایب مسیر مربوط به ۸ بعد مورد بررسی نشان می‌دهد که شاخص قانونمندی (L) دارای بالاترین تأثیر و بعد از آن به ترتیب شاخص‌های مسئولیت‌پذیری (Re)، مشارکت (P)، عدالت (J)، شفافیت (T)، کارایی و اثربخشی (E)، پاسخگویی (R)، و سپس اجماع محوری (C) کمترین تأثیر را بر ساختار مدیریت شهری دارد. بنابراین الگوی حکمروایی خوب شهری به عنوان یکی از الگوهای مدیریتی، تأثیر مثبتی بر ساختار مدیریتی شهرهای میانی دارد. یکی از انگیزه‌های اصلی پژوهش‌های حکمروایی شهری در کشورهای در حال توسعه، توسعه دامنه و نوع مشکلات شهرها به ویژه در ابعاد مدیریتی و تصمیم‌گیری است. هزاره سوم سرآغاز تحولات فراوان و بی‌وقفه‌ای است که بازنگری و تغییر در فرآیند و ساختار مدیریت شهری را الزامی می‌کند و فرآیندهایی مانند جهانی‌شدن، فرآیند دموکراسی‌خواهی جوامع، گرایش نظریه‌های توسعه دولت محور و گرایش به حکمروایی خوب. چالش‌های شهرهای جهان سوم و تحولات در نظریه‌های توسعه پایدار شهر به تجدید رابطه دولت بازار و جامعه مدنی در فرآیند اداره امور عمومی جامع و توسعه آن منجر شده است در این راستا ضرورت تحول در نظام مدیریت شهری و برنامه‌ریزی شهری و پیگیری رویکرد‌های انعطاف‌پذیر دموکراتیک و مشارکتی به امری گریزناپذیر مبدل شده است. در واقع حکمروایی خوب شهری در مدیریت شهری طی سالهای اخیر با فراهم کردن زمینه‌های اثرگذاری مجموعه شهر بر ساختار مدیریت کلان، شهرها را به سوی تعالی و پایداری سوق می‌دهد. این رویکرد با تأکید بر توسعه‌ای مردم سالار و برابر خواهانه در تمامی سطوح، زمینه را برای مشارکت و حق به خواهی تمامی گروه‌های ذی‌نفع در اداره امور شهرها فراهم و پاسخگویی به تمامی نیازهای این گروه‌ها را در سطوح ملی، میانی و محلی ممکن می‌سازد.

نظارت شهروندان در تصمیمات و امور محلی تا حد زیادی موجبات قانون‌مداری و پایبندی به قوانین را فراهم ساخته و مدیران و مسئولان را در اجرای قوانین متعهد و پاسخگو خواهد ساخت. چراکه رعایت قوانین و مقررات از سوی مردم و همچنین عملکرد مدیران و ذی‌نفعان مربوط به ساختار کلان مدیریت، شهرها را به سوی قانون‌گرایی بیشتر سوق خواهد داد و آینده آنها را تضمین خواهد کرد. بعد شفافیت (T) با ضریب ۰,۵۲۹ و مقدار ۷,۰۰۷۹ t بر ساختار مدیریت شهری میانه تأثیر معنی‌داری دارد. شفافیت به عنوان سکه دورو برای تشویق مشارکت‌های مردمی و ارتقای سطح حکمروایی خوب شهری لازم و ضروری است، چراکه توسعه فرهنگ شفافیت و مسئولیت در مناصب مدیریتی، عنصر کلیدی مبارزه با فساد ساختاریافته به شمار می‌رود، به همین دلیل است که فساد و رشوه خواری در عرصه اداره امور شهر و مدیریت شهری زمینه را برای ناپایداری در ابعاد مختلف مهیا می‌کند، افزون بر این شفافیت در امور به شهروندان، این اجازه را می‌دهد تا سایر نهادهای دولتی و خصوصی را در قبال سیاست‌ها و عملکردهایشان پاسخگو نگه دارند. ارزیابی بعد مسئولیت‌پذیری (Re) با ضریب مسیر ۰,۶۸۴ و مقدار ۱۱,۷۵۶۱ t نشان می‌دهد که مسئولیت‌پذیری بر ساختار مدیریت نیز تأثیر مثبت و بالایی دارد. از آنجایی که یکی از ارکان اصلی نظارت و حسابرسی ساختار مدیریت خود مردم می‌باشند، التزام به حقوق شهری و آگاهی به آن سبب می‌شود که شهروندان علیه هر نوع کژکاری و ناکارآمدی مدیریتی اقدام کنند. چرا که اگر مدیریت شهری بدون ارزیابی مناسب و خلاف واقع اقدام به اجرای طرح یا برنامه‌ای فاقد توجیه مناسب اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی نماید، مردم می‌توانند با استفاده از اهرم نظارتی و حس مسئولیت‌پذیری خود جلوی این عمل خلاف را گرفته و به مراجع فرادست و مسئول گزارش نمایند، بنابراین با مسئولیت‌پذیر کردن شهروندان و حق دخالت آنان در امور، می‌توان ضامن مدیریت شهری پویا بود. در نهایت بررسی شاخص کارایی و اثربخشی (E) با ضریب مسیر ۴,۲۹ و مقدار ۶,۸۰۹۸ t نشان می‌دهد که این بعد تأثیر مثبت و معنی‌داری بر ماهیت موضوع دارد. به این معنی که با بالا رفتن

بحث و نتیجه‌گیری

مدیریت شهری باید با پایش و ارزیابی چالش‌های کلان، پاسخگوی روندهای تغییر در شهر به ویژه در برابر شهروندان باشد و اقدامات راهبردی آن با مسائل شهری و تحولات آن متناسب باشد، در مقایسه با اجتماع مسئول و پاسخگوتر باشد و به عنوان بخش مهمی از نظام یادگیری اجتماعی بهتر عمل کند و در نهایت نقش مهمی در پیش‌بینی، کشف و استقبال از آینده ایفا کند. این فرایندها به وجود شبکه ارتباطات در داخل سازمان‌ها و اجتماع و نظام‌های سازمان‌های رسمی حکومت و نظام‌های برنامه‌ریزی آن و همچنین شبکه ارتباطات میان آن بسیار متکی هستند. به موجب این رویکرد در قالب فرایند مشارکتی توسعه، همه‌ذی‌نفعان شامل حکومت، بخش خصوصی و جامعه مدنی، وسایلی را برای حل مشکلات شهری فراهم می‌کنند. ائتلاف‌های شورایی و همچنین شهرداران حامی، برای حمایت نهادی قانون‌سازی می‌کنند. شواهد موجود نشان می‌دهد که آنچه همواره در فرآیند مدیریت شهری کشور در سطوح میانی مورد غفلت قرار می‌گیرد، عمدتاً مسائل و مشکلات شهرهای میانی است و کمتر توجهی به مسائل و مشکلات شهرهای میانه یا متوسط و کوچک می‌شود. آنچه که به عنوان شهرهای میانه اندام در متون شهری رایج شده، بحث‌های پر دامنه‌ای را در ارتباط با ماهیت، اهمیت و مسائل مختلف این شهرها از جمله مدیریت آنها در پی داشته است. دغدغه این پژوهش به سبب برخی ویژگی‌های عملکردی شهرهای میانی است که آنها را از نظر نحوه مدیریت با کلانشهرها و شهرهای کوچک متمایز می‌کند. در این پژوهش ضمن تحلیل میزان اهمیت ابعاد حکمروایی خوب بر ارتقاء ساختار مدیریتی شهر میانه به بررسی مهمترین دیدگاه‌ها و تحقیقات پیشین پرداخته شد. نتایج این پژوهش ضمن تأیید یافته‌های عبدالحسین‌زاده (۱۳۹۹)، رضایی و همکاران (۱۴۰۰)، کاظمیان و همکاران (۱۴۰۰) و میجر (۲۰۱۹) در ارتباط با اهمیت ابعاد حکمروایی و اثرات آن بر جامعه محلی و ساختار مدیریت شهری، معتقد است که شهرهای میانی، کلانشهرهای فردا هستند؛ اگرچه مسائل و چالش‌های آنها در حد کلانشهرها نیست که منجر به بحران شود. اما نظام برنامه‌ریزی و ساختار مدیریت آنها فاقد یک

رویکرد منسجم و مشخص جهت ارائه چشم‌انداز آتی برای شهر است و بنابراین، در درون انبوهی از بی‌برنامگی‌ها و ناکارآمدی‌ها گرفتار شده‌اند. علاوه بر این، امکانات و توان مدیریتی و مالی، فنی و زیرساختی این شهرها در حدی نخواهد بود که بتوانند با اجرای برنامه‌ها و پروژه‌های بزرگ مقیاس، به حل مشکلاتشان نائل آیند. بنابراین بهترین رویکرد برنامه‌ریزی برای غلبه بر چالش‌ها و مشکلات شهرهای میانی، نهادینه کردن الگوی حکمروایی خوب شهری در نظام مدیریت و برنامه‌ریزی حرکت به سوی مدیریت محلی است تا در فرایندی پیوسته و ساختاری، آرام آرام به توسعه متوازن و مطلوب دست یابند. تحقق این راهبرد مستلزم مشارکت همه ذی‌نفعان و ذی‌نفعان در اداره امور شهر است. فرایندهای برنامه‌ریزی که مدیران شهر در چارچوب حکمروایی هدایت می‌کنند، ساز و کارهای شفافیت و پاسخگویی را تضمین می‌کند. با این حال این امر در صورتی محقق می‌شود که مسئولان و شهروندان بتوانند از این ساز و کارها به شکلی نتیجه بخش و مؤثر استفاده کنند. برای انجام این پژوهش از مدلسازی معادلات ساختاری با رویکرد روش حداقل مربعات جزئی از نرم‌افزار Smart PLS جهت ارزیابی مدل مفهومی تحقیق استفاده شده است. تحلیل ضرایب مسیر مربوط به ۸ بعد مورد بررسی نشان می‌دهد که شاخص قانونمندی (L) دارای بالاترین تأثیر و بعد از آن به ترتیب شاخص‌های مسئولیت‌پذیری (Re)، مشارکت (P)، عدالت (J)، شفافیت (T)، کارایی و اثربخشی (E)، پاسخگویی (R)، و سپس اجماع محوری (C) کمترین تأثیر را بر ساختار مدیریت شهری دارد. مطابق یافته‌ها، مشارکت و نظارت شهروندان در تصمیمات و امور محلی تا حد زیادی موجبات قانون‌مداری و پایبندی به قوانین را فراهم ساخته و مدیران و مسئولان را در اجرای قوانین متعهد و پاسخگو خواهد ساخت. چراکه رعایت قوانین و مقررات از سوی مردم و همچنین عملکرد مدیران و ذی‌نفعان مربوط به ساختار کلان مدیریت، شهرها را به سوی قانون‌گرایی بیشتر سوق خواهد داد و آینده آنها را تضمین خواهد کرد. از آنجایی که یکی از ارکان اصلی نظارت و حسابرسی ساختار مدیریت خود مردم می‌باشند، التزام به حقوق شهری و آگاهی به آن سبب می‌شود که شهروندان علیه هر نوع کژکاری و ناکارآمدی

– افزایش کاربست تمهیدات و راه‌حل مناسب برای قانونمندی بودن مدیران شهری و افزایش تأثیرگذاری گروه‌های ذی‌نفوذ در توسعه کالبدی شهر و افزایش آگاه‌سازی شهروندان از سوی مدیریت شهری و ارائه اطلاعات شفاف از مباحث فنی و اجرایی و نظرخواهی از مردم درباره طرح‌های کالبدی و اقتصادی.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: در مطالعه حاضر فرم‌های رضایت نامه آگاهانه توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل شد.

حامی مالی: هزینه‌های مطالعه حاضر توسط نویسندگان مقاله تأمین شد.

تعارض منافع: بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

1. Asongu, S. A., Agboola, M. O., Alola, A. A., & Bekun, F. V. 2020, The criticality of growth, urbanization, electricity and fossil fuel consumption to environment sustainability in Africa. *Science of the Total Environment*, 712, 136376.
2. Rabbani, Taha; Meshkini, Abolfazl; Ruknuddin Eftekhari, Abdul Reza and Rafiyan, Mojtabi. Clarification of urban governance issues in the future scenarios of Tehran metropolis based on the approach of converting qualitative to quantitative scenarios. *Stable City Quarterly*, 2018, 2 (1), 45-62. (In Persian)
3. Liu, H. K., Hung, M. J., Tse, L. H., & Saggau, D. (2020) Strengthening urban community governance through geographical information systems and participation: An evaluation of my Google Map and service coordination.

مدیریتی اقدام کنند. چرا که اگر مدیریت شهری بدون ارزیابی مناسب و خلاف واقع اقدام به اجرای طرح یا برنامه ای فاقد توجیه مناسب اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی نماید، مردم می‌توانند با استفاده از اهرم نظارتی و حس مسئولیت‌پذیری خود جلوی این عمل خلاف را گرفته و به مراجع فرادست و مسئول گزارش نمایند، بنابراین با مسئولیت‌پذیر کردن شهروندان و حق دخالت آنان در امور، می‌توان ضامن مدیریت شهری پویا بود. در حکمروایی خوب شهری، مشارکت فعال شهروندان در فرآیند مدیریت شهری، اطمینان و اعتماد آنها به حکومت‌های محلی و منطقه‌ای و سایر نهادهای دولتی مؤثر در اداره نهاد شهر را به دنبال دارد که این امر نهایتاً منجر به توسعه شهر و حرکت به‌سوی چشم‌انداز روشن را سبب خواهد شد. در واقع میان مشارکت و توانمندسازی ارتباط تنگاتنگی وجود دارد. نقش فعال مردم در تعیین سرنوشت محیط زندگی، موجب می‌شود که با اشتیاق و تعهد بیشتری به شهر خود بنگرند و در حفظ و نگهداری آن بکوشند.

پیشنهادات

در مجموع توسعه الگوی حکمروایی در بستر مدیریت شهرهای میانی با توجه به موارد زیر قابل پیگیری خواهد بود:

- بهبود و تحول در وضعیت برنامه‌ریزی مشارکتی مبتنی بر تبادل نظر مدیران شهرهای میانی در تصمیم‌گیری‌های مربوط به مسائل شهر با شهروندان و آگاهی لازم شهروندان برای مشارکت در تصمیم‌سازی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها؛
- افزایش حضور شهروندان در امور همگانی و هماهنگ بودن برنامه‌های سازمان‌های مرتبط با مدیریت شهری و استفاده از نظرات شهروندان در حل مشکلات مرتبط؛
- افزایش انتقادپذیری مدیریت شهری و پاسخگویی مدیران و مسئولان شهری به شهروندان در مدیریت توسعه کالبدی و برنامه‌ریزی برای بهبود وضعیت ساماندهی فضایی — مکانی کیفیت کاربری‌های شهری و ارائه خدمات لازم در شهرهای میانی؛

- Planning, 1400, 25 (77), 113-130. (In Persian)
10. Cento Bull, A., & Jones, B. (2006). Governance and social capital in urban regeneration: A comparison between Bristol and Naples. *Urban Studies*, Vol. 43, No.4, pp. 767-786.
  11. Taher Mousavi, Zahra and Qaradaghi, Rostam. Evaluation of the performance of the municipalities of East Azarbaijan province based on good governance indicators. *Public policy making in management*, 2019, 11 ((1) (37 series)), 27-38. (In Persian)
  12. Ziari, Karmatullah; Yadalenia, Hajar and Yadalenia, Hossein. Analyzing the performance of urban management with an emphasis on good governance indicators from the perspective of citizens (case study: Sari city). *Scientific-research research and urban planning*, 2019, 11 (40), 1-16. (In Persian)
  13. Toklania, Jamila; Iskanderpour, Majid and Barghamadi, Mojtabi). An introduction to good urban governance: necessities, requirements and challenges for its realization in Iran. *Scientific and Research Quarterly of New Attitudes in Human Geography*, 1391, 5(1), 135-152. (In Persian)
  14. Sarafi, Mozafar and Nejati Naser. The multi-level governance of the metropolitan area in line with the new regionalism approach (case study: Mashhad metropolitan area). *Hoyt Shahr*, 2016, 11 (3), 27-39. (In Persian)
  15. Shahidipour, Ruholah; stone, inspiration; Mazherian, Hamed; Karmi, Alireza and Jafari Shahrasthani, Ali. Identifying and prioritizing performance evaluation indicators of Tehran municipal areas using the fuzzy Delphi method. *Urban and Regional Australian Journal of Social Issues*, Vol. 55, No. 2, pp.182-200.
  4. Bettencourt, L. M. 2020, Urban growth and the emergent statistics of cities. *Science Advances*, 6(34), eaat8812.
  5. Hataminejad, Hossein; Bezrafken, Shahram and Arvin Mahmoud. Analysis of the role of good urban governance model in reducing the vulnerability of urban housing against earthquakes. *Human settlement planning studies 2016*, 12(3), 599-617. (In Persian)
  6. Porio, E. 2014, Climate change vulnerability and adaptation in Metro Manila: Challenging governance and human security needs of urban poor communities. *Asian Journal of Social Science*, Vol. 42, No. 1-2, 75-102.
  7. Arbabi Sabzevari, Azadeh and Qasimpour, Arash. An analysis of the state of good urban governance and its role in the management system of urban planning (case study: Ahvaz Municipality), *New Research Approaches in Management and Accounting Quarterly*, 1400, 5 (55) , 18-42. (In Persian)
  8. Korosteleva, E. A., & Flockhart, T. 2020, Resilience in EU and international institutions: Redefining local ownership in a new global governance agenda. *Contemporary Security Policy*, Vol. 41, No. 2, 153-175.
  9. Rezaei, Fereshte; Tavakalinia, Jamila and Sarafi, Muzaffar. Investigating the role of non-governmental organizations in the realization of good urban governance, a case study of Tehran metropolis. *Scientific Journal of Geography and*

- City Solution", Journal of Political-Economic Information, Volume 288, Number 2, 102-115. (In Persian)
23. Habibi, Dawood and Mahboubi, Sahar. Explaining the relationship between good urban governance and citizens' satisfaction with the performance of the municipality (case study: Dogonbadan city). Haft Hesar Environmental Studies, 2018, 8(30), 47-58. (In Persian)
  24. Jafarifard, Jafar; Saberi, Hamid; Azani, Mehri and Khadim al-Hosseini, Ahmed. Analyzing the indicators of good urban governance (case study: Kohnuj city). Urban Social Geography, 2019, 7 (1), 273-291. Bettencourt, L. M., 2020, Urban growth and the emergent statistics of cities. Science Advances, 6(34), eaat8812. (In Persian)
  25. Sheng, Y. K. 2010, Good urban governance in Southeast Asia. Environment and Urbanization Asia, Vol. 1, No. 2, 131-147.
  26. Broccardo, L., Culasso, F., & Mauro, S. G. 2019, Smart city governance: exploring the institutional work of multiple actors towards collaboration. International Journal of Public Sector Management.
  27. Yang, H. 2021, Holistic Governance: An Explanatory Framework, In: Urban Governance in Transition (pp. 57-95). Singapore: Springer.
  28. Joseph, J. 2013) Resilience as Embedded Neoliberalism: A Governmentality Approach. Resilience, Vol. 1, No. 1, 38-52.
  29. Gani, A., & Duncan, R. 2007. Measuring Good Governance Using Time Series Data: Fiji Islands. Journal of the Asia Pacific Economy, Vol. 12, No.3, 367-385.
  - Development Planning, 2019, 5 (15), 51-87. (In Persian)
  16. Ahdanjad, Mohsen; Jafari, Mina and Jafari, Nasrin. Evaluation of the endogenous development of the central fabric of cities with emphasis on quality of life indicators; A case study of the central context of Zanjan city. Scientific-research research and urban planning, 2016, 8 (28), 1-20. (In Persian)
  17. Ismailzadeh, Hassan and Hemmati, Mojtabi. Good governance, a solution to realizing a good city, Political-Economic Information Monthly, 2013, 26 (2), 102-15. (In Persian)
  18. Van Dijk, M. P. 2008. Urban management and institutional change: An integrated approach to achieving ecological cities (No. IHS WP 16).
  19. Firouzi, Mohammad Ali; Rural, Shahrivar; Kamlifar, Mohammad Javad and Maleki, Saeed. Recognizing and evaluating the impact of urban governance components from the perspective of knowledge management, a study in Tabriz metropolis. Journal of Geographical Survey of Space, 2019, 10 (37), 73-90. (In Persian)
  20. Broccardo, L., Culasso, F., & Mauro, S. G. 2019, Smart city governance: exploring the institutional work of multiple actors towards collaboration. International Journal of Public Sector Management.
  21. Lyall, C., & Tait, J. 2019. Beyond the limits to governance: new rules of engagement for the tentative governance of the life sciences. Research Policy, Vol. 48, No.5, 1128-1137.
  22. Ismailzadeh, Hassan and Mohammad Hemti (2012) Good Governance, Good

35. Tabibi, Seyyed Hamidreza; Rafiyan, Mojtaba; Majdi, Hamid and Ziari, Yusufali. The role of knowledge-based and innovative cities in urban and regional development. *Danesh Shahr Sazi* 2019, 4 (1), 19-32. (In Persian)
36. Warsi, Hamidreza, Hosseinikhah, Hossein, Ghasemi, Mohammadreza. Regional development planning based on the future research method of cross-effects analysis and bias scenario writing (Case study: Kohgiluyeh and Boyer Ahmad Province, human geography research, volume 52, summer 2019, number 2 (series 112). (In Persian)
37. Rashid, H. (2011) Interpreting flood disasters and flood hazard perceptions from newspaper discourse: Tale of two floods in the Red River valley, Manitoba, Canada. *Applied Geography*, Vol. 31, No.1, pp.35-45.
38. Bettencourt, L. M. 2020, Urban growth and the emergent statistics of cities. *Science Advances*, 6(34), eaat8812.
39. Moradichadgani, Dariush; Ghasemi, Masoud and Rast Qalam, Nilofar. Analysis of location-based problems in the city-region of Isfahan with the help of social network analysis method. *Applied Research Journal of Geographical Sciences*, 2019. 20 (58), 181-198. (In Persian)
40. Iran Statistics Center, National Planning and Budget Organization, 2015. (In Persian)
30. De Guimarães, J. C. F., Severo, E. A., Júnior, L. A. F., Da Costa, W. P. L. B., & Salmoria, F. T. (2020) Governance and quality of life in smart cities: Towards sustainable development goals. *Journal of Cleaner Production*, Vol. 25, No.3, pp.119-926.
31. De Oliveira, J. A. P., Doll, C. N., Balaban, O., Jiang, P., Dreyfus, M., Suwa, A., ..., & Dirgahayani, P. 2013, Green Economy and Governance in Cities: Assessing Good Governance in Key Urban Economic Processes. *Journal of Cleaner Production*, Vol. 58,138-152.
32. Marufnejad, Abbas and Khajovina, Laleh. Evaluation and ranking of some governance components in urban areas east of Ahvaz metropolis from the point of view of citizens and experts using MABAC technique. *Geography and Environmental Studies*, 2019, 9 (34), 89-106. (In Persian)
33. Bhaduri, S. 2020, Unit-2 Urban Management and Management of Urban Services. New Delhi: Indira Gandhi National Open University. (In Persian)
34. Estévez-Mauriz, L., Fonseca, J. A., Forgaci, C., & Björling, N. 2017, The livability of spaces: Performance and/or resilience? Reflections on the effects of spatial heterogeneity in transport and energy systems and the implications on urban environmental quality. *International Journal of Sustainable Built Environment*, Vol. 6, No.1, 1-8.